

JAKINeko lagunok, aupa!

Pablo Sastre

Lortu duzue lortu zerbaiten irakastea, euskal kulturaren azken 25 urtetako zuen eta kultura horren beraren historia kontatzen. Nerekin, JAKIN sortu zelarik proiektu ere ez nintzen gazte honekin bai bederen, lortu egin duzue.

Zuen historia hori zuena bakarrik ez baita, urte horietako borroka isil-leherkorrari biziki loturik baitago, bera baita, eta gu ere horretan ari, eta geure-geurea dugu beraz.

Bitariko irakaspena aurkitu dut: batetik, bere garaiarekin aldatzen asmatu duelako aldizkariak (garaiak mugatua —debekuak baino muga garbiagorik ez dago— eta bultzatua —atzean herri eskatze sendoa bide du JAKINek, garaikide dituen beste aldizkariak bezala—); bestetik, gero aipatuko dudan zenbait ezauzgarri eta xede nagusiri eusten jakin duelako.

Historia luze —eta labur, ongi diozuenez— horretan balio handiko tresna ikusten dut gaurko anitz jokabide eta gora-behera argitzekotan.

Duela 25 urtetatik honako inguruaren aldatzea badakigu nondik-norakoa gertatu den: hauxe bai mugatua, alegia! Ikus, bestela, bestetara jo gabe, orduko erlijioso etxeetakoak —JAKIN eta abarren ardura zutenak— nola zebiltzan; guregana gero begia, eta konpara.

Baina orain eusko gobernua badago. «Gobernua» den ez den, bakoitzak ikusiko du; «euskal» behintzat ez da... baina hortik

ez noa. Azken finean, sinesmen kontua da hau: gobernu hori egiten ari dena dudarik gabe euskararen alde dela sinesten duzu, bai, baina duda handiak dituzu.

Horrezaz kanpo ari naiz, bada: nortzu ari gara? noren laguntzaz? norantz? zein ideologiaz? zein xede nagusi buruan dugula? Sobera ez luzatzearren azken honi bakarrik erantzunaz, ordukoek bezala, askatasuna dugu buruan, herriak eta herri kulturak falta duten eta ez datorkien askatasun minimoa. (Askatasun hitz soilak ezer gutxi adierazten dionak —ez baita harrigarri—, hemen abertzaletasuna eta sozialismoarentzako askatasuna irakur beza).

Beraz, berdintsu.

Hona hemen jakindarren asmo batzu: *europartasuna*¹, *irekitasuna* eta besteekiko errespetua —antidogmatismoa, beraz—, *kultura herritarra*. Guztiz asmo aurrerakoiak, bistan da.

Jakingarri litzateke asmo hauen aurrean eskuindarren eta ezkertiarren jarrera ezagutzea. Nik, nolabaiteko ezker joera baitut, JAKINEkin kontent nagoela esango dizuet; nere lagunak ere bai. Eta bestaldean? «Denetarik egongo da», bai, baina ari naizen zenbaki horretan nonbait esaten denez, haiek ezkertiarizat jo izan dute inoiz aldizkaria.

Eta ez dizkiot *horregatik* eskuinari irekitasunik eza, herrikoitasunik eza eta beste hainbat «ez» leporatuko, JAKINEk berak «ezker abertzalearen munduan kokatzen» dela aitortzen baitigu; ez «asko zehazturik», baina gutxi gora behera bai, eta nik, egia esan, horrela sentitzen zaituztet.

Behin eta berrizkoa izan arren aspertu ez, baina harritu bai, egin nau hizkuntzaren inguruan gertatu diren eztabaiden luzeak. Batua dela eta ez dela, jakina, euskalkiekiko sasiborrokan. Kontradikzio latz haiek egun —kasik— ez dira ikusten. Hainbat erregai —pentsatu izan dut— eta euskara baizik ez dugu erretzen; segituan tira-bira haien garrantziaz ohartu naiz ordea, hil ala bizikoak izan dira eta.

Hori, ematen du, irabazia dugularik —ez dut apenas parterik hartu baina identifikatu egiten naiz—, *egiazko* kontradikzio baten aurrean gaude orain; euskara/erdara. (Lehen ere bageunden, baina beste kontradikzio hark distraituago nonbait; eta hura bazen hau bezain egiazkoa, esan nahi dut han «tradizio euskalkizale»/«progreso batuzale» bide zeudela kontrajarriak, hemen bi tradizio luze direlarik: inperiala eta herrikoia).

Gure JAKIN hau normalizapen linguistikoaz mintzo denean euskara batuaren finkatzeaz ari da nonbait. Gaur darabilgun normalizapenak beste zerbait adierazten digu: erdararekiko borrokan indarren berdintzea. Bi normalizapen erdiesteko bi borroka? Ez, borroka bat, etsai bat (ahoa *normalizapen*-az betetzen ahal duena, haatik); eta barrikadaren alde honetan ere, lagun berdinok.

«Ez al dago alderdi eta indar politikoaren kondizionamendu eta interesetatik aske diren talde kulturalen premiari?» Galdera hau irakurleoi egiten diguzue zenbaki horretako 15. orrialdean. Baietz uste dut, komatxo arteko indar politikoez, goitik behera ibiltzen diren hauteskundeetako indar politikoez ari bagara. Gizartean aurrera atzera ibiltzen diren indar sakonez ari bagara, berriz, ezin horiengandik aske ibili, ene iduriko —zeuen iduriko ere ez, pentsatzen dut.

Horren premia ez dakit, baia emango dut ordea beste honela planteatuz gero, hots, oraingo indar politiko nagusi eta monolitikotik kanpo talde kulturalen ekintzak nahitaezkoak ditugu, herri kulturak aurrera joko badu —seguru aski monolitiko ez direnengandik ere halamoduzko *autonomia* behar du kulturak. Dena dela, garbi ikusten uste dudana, talde txiki argitsu eta eragileen premia, kultur mugimenduaren dinamizatzaile berriek izan daitezten. (Gauden moduan gaudela, errepresio izugarri baten pean, defentsa bideak behar ditugu hautatu; proposatzen ditudan bideak amnistiaren alde, indar nuklearraren kontra erabili ohi ditugun antzekoak dira, ageri denez).

Errepresioaz ari garenez, gogora dezadan JAKIN extra honek bere buruaz egiten duen historiaren hasi-hasiera: «*Jakin*, legez kanpo eta baimenik gabe sortu zen; ez estatu-baimenik, ez eliz baimenik zuen». Beste motibo bat, eta ez kaskarrena, identifikaturik sentitzeko. Oraingo mugimendu biziak ere legez kanpo aurkitzen baitira; jadanik ez western filmetako *fuera de la ley* hartan —bi tiro eta akabo—, baina bai legeak zokoratuta edo-ta —hona berriena— gisa txarrean asimilatuta.

Orain dela 25 urte baino kondizio okerragotan ari garenik ezin esan burua onik daukanak, nik uste; baina euskal kultura —hobeki, euskarazko kultura— herriarengana zabaltzetik oso oso urrun gabiltza beti ere, eta zergatia nabaria da: taldetoxotan jardun beharra, politika ofizial herrikoia faltarik.

Klandestinitatetik zenbaitek uste baino gertuago gaude. Beharko: zokoan ibiltzerik ez da nahi izaten. (Makurtu aurretik nahiago, hori bai. Noski?).

Maratoi miresgarria, JAKINek korritu duena. Zer esango di-
zuet? Lagun nauzue lasterka horretan. Euskal kultur gintzaren
arlo guztietan dena egiteko dagoelarik, har beza nork bere to-
kia, sustraia etatik lot eta komunika gaitezen, eta —lanerako
indarra badugu, euskara lehengai moldaeraza dugu— lan tres-
na bezala... dezala segi gure JAKIN horrek!

P. S.

¹ Gehiegizko europazaletasuna ez ote? Ez orduan defendatzen zutenen
gogotan, Europa berri baten ameslari. Egun eraikitzen ari diren Europa ez
dirudi amets haletakoa denik; horregatik agian gaur zabalago egiten dugu
amets: ni neu, europarra izaki, Frantziak baino sutuago jartzen nau El Sal-
vador-ek... Keriak eta tasunak orotan bai baitira, eta bigarrenetako bat
Europarentzat ere gauza ederra litzateke noski.